

■ CURTAS ISTORGIAS DAVART LA DEMOCRAZIA (3)

Maiorz, proporz e consortas

DA CORINA CASANOVA
CHANCELIERA FEDERALA

L'ultima contribuziun ha tractà ils differents dretgs politics da las burgaisas e dals burgais che participeschan als cumins dals chantuns Appenzell Dadens e Glaruna. I dat dentant per part er grondas divergenzas en la pratica democratica dals chantuns senza cumins.

La maioritad dals chantuns elegia ses parlament tenor il sistem electoral da proporz: Ils sez en il parlament chantunal vegnan repartids sin las partidas en proporziun a lur quota d'electurs. Pir suenter vegnan distribuids ils mandats a las candidatas ed als candidats. Las regenzas chantunales vegnan dentant elegidas tenor il sistem electoral da maiorz: Quellas candidatas e quels candidats èn elegids che han survegnì la maioritad da las vuschs. En ils chantuns Zug e Tessin vegn però er la regenza elegida tenor il sistem da proporz. Ed en Grischun, Uri ed en ils dus Appenzell vegn per part elegì il parlament chantunal tenor il sistem da maiorz. Per regla han lieu elecziuns tenor il sistem da maiorz en ils circuls electorals che han a disposiziun mo in sez en il cussegl grond.

La matematica da las elecziuns

La garanzia d'elecziuns Lgistas e fidaivlas è in dals pli vegls problems da la democrazia. Cun l'ir dals onns han ins sviluppà diversas proceduras per garantir anc meglier che la voluntad da las votantas e dals votants vegnia realisada. Dals divers systems da proporz dovra la maioritad dals chantuns per la repartiziun dals mandats la procedura tenor Hagenbach-Bischoff. Questa vala er per l'elecziun dal cussegl naziunal. Ils chantuns Turgovia, Schaffusa ed Argovia han dentant midà il sistem electoral per las elecziuns dal parlament chantunal e dovran ussa la procedura sviluppada dal matematicher tudestg Friedrich Pukelsheim, l'uschenumnà «Pukelsheim dubel». Questa procedura egualisescha meglier las sfalsificaziuns

ch'i po dar pervi da la differenta grondezza dals circuls electorals.

Er en connex cun ils dretgs democratics directs datti differenzas tranter ils chantuns. Per exempel divergescha il dumber minimal da sutscriptiuns necessari per inoltrar iniziativa e referendum en proporziun da la populaziun dals chantuns. Tscherts dretgs politics datti er mo en singuls chantuns, per exempel la moziun dal pievel en ils chantuns Soluturn e Neuchâtel, l'iniziativa per la desditga d'ina elecziun en ils chantuns Berna, Tessin e Schaffusa u il referendum constructiv en ils chantuns Turgovia, Berna, Basilea e Sutsilvania.

Independentamain da la moda e maniera co ch'ìls dretgs politics vegnan realisads, la finamira è adina la medema: Ins vul eruir il meglier ed il pli precis pussaivel la voluntad dal pievel. Suenter las trais contribuziuns deditgadas als systems democratics chantunals, sa confruntan las proximas cun l'istorgia da la confederaziun. Autras istorgias e la pussaivladad da commentar ellas datti sin mes blog en l'internet sut www.bk.admin.ch/chanceliera.